

DVASINIS ASISTAVIMAS KAIP INTEGRALI DVASINĖS PAGALBOS DALIS

Vaineta Juškienė, Jolita Navickienė

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Dvasinis aspektas yra vienas esminių žmogiškosios egzistencijos sandų, tad tampa integralia holistinės pagalbos žmogui dalimi. Krikščioniškoji dvasinė pagalba įvairiomis formomis pamažu įsitvirtina mūsų šalyje ir bandoma apibrėžti tiek juridiniu, tiek teologiniu ar psichologiniu aspektais, tad būtinas atidesnis žvilgsnis ir detalesnė analizė. Atsižvelgiant į šią problematiką straipsnyje analizuojami krikščioniškojo dvasinio asistavimo bruožai dvasingumo sampratos kontekste, jo santykis su psichologine pagalba. Aptariamos aktualios dvasingumo traktuotės, dvasinio ir psichologinio konsultavimo bruožai, dvasinio asistavimo kristocentriškumo svarba.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: dvasingumas, dvasinis asistavimas, dvasinis konsultavimas.

Abstract

The spiritual aspect is one of essential components of human existence; therefore, it becomes an integral part of holistic support to a human being. Christian spiritual assistance in its various forms is becoming gradually established in our country, and there are attempts to define it in both juridical and theological or psychological aspects. Therefore, it requires a deeper glance and a more detailed analysis. In relation to this problem, the article deals with features of Christian spiritual assistance in the context of perception of spirituality and its relation to psychological support. Relevant approaches to spirituality, features of spiritual and psychological counseling as well as importance of Christ-centred spiritual assistance are discussed.

KEY WORDS: spirituality, spiritual assistance, spiritual counseling.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/mtd.v0i7.2310>

Įvadas

Spartūs įvairiausiai pokyčiai dabarties pasaulyje vis labiau išryškina tvaramo ir trapumo dialektiką, kuri iškelia egzistencines žmogaus problemas bei giluminius klausimus. Pandeminio laikotarpio realybė dar labiau išryškino problematikas, kurioms spręsti žmogus neretai pasitelkia ne tik asmeninę, bet ir įvairių sričių specialistų pagalbą. Siekiant išlaikyti asmenybės darną ir

dvasinę sveikatą svarbu integraliai žvelgti į psichologinę ir religinę šių problemų įveikos dimensijas. Tokia perspektyva skatina gręžtis į krikščioniškąją pagalbą, kurios aktualizavimas gali reikšmingai prisidėti padedant išlaikyti dvasinę pusiausvyrą, savivertę, prasmę ir orumą – esminius žmogaus, kaip dvasingo asmens, bruožus. Dvasinis konsultavimas ir asistavimas yra viena iš minėtos pagalbos formų, šiandien jau pradėta pripažinti Lietuvos Respublikos įstatymuose (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl sielovados patarnavimų teikimo sveikatos priežiūros įstaigose“, 2009; Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“, 2019) ir pamažu įsitvirtinanti kaip pagalbos praktika įvairiose gyvenimo realybėse. Vis dėlto neretai dar kyla diskusijų dėl koncepcinių šio pobūdžio pagalbos aspektų, terminologijos ar apibrėžtumo. Atsižvelgiant į tai ir keliamas šio straipsnio tikslas – atskleisti krikščioniškojo dvasinio asistavimo bruožus dvasingumo sampratos kontekste, jo santykį su psichologine pagalba. Tikslu siekiama taikant tyrimo metodus: literatūros analizės, sisteminimo, interpretacijos.

Tiriamasis žvilgsnis paremtas humanistine nuostata, pabrėžiančia dvasinį asmens pradą, kaip esminį įgimtą žmogaus bruožą. Remiantis šiuo požiūriu, žmogus yra nuolatinio dvasinio tapimo procese. Krikščioniškas dvasinis asistavimas tampa integralia minėto tapimo dalimi.

1. Dvasingumo sampratos daugiaaspektiškumas

Dvasingumo sąvoka dėl savo daugiaaspektiškumo ir dėl to, kad nėra empirinio tyrimo objektas, vis dar sunkiai apibrėžiama, kelia nemažai diskusijų ir nesutarimų. Dvasingumo negalima išmatuoti kiekybine skaičių kalba, nustatyti griežtas teorinio, loginio matavimo ribas. Žvelgiant filosofškai, jis reiškiasi asmens gebėjimu suvokti būties prasmę, pilnatvę, tad tampa kertiiniu brandžios asmenybės bruožu. Plačiausia prasme dvasingumas siejasi su religinėmis ir moralinėmis vertybėmis, kurios konkrečiai reiškiasi kaip gyvenimo nuostata arba yra tam tikras nusistatymas, duodantis pagrindą veiksams. Šiuo požiūriu dvasingumas kuria nors viena religija neapribojamas. Jis taikomas kiekvienam žmogui, kuris tiki Dievu ar transcendencija ir gyve-

nimą formuoja pagal savo religinius įsitikinimus. Galima sakyti, kad dvasingumas yra ypatinga gyvybiška vertybių sintezė, formuojama pagal skirtingus požiūrio ar išryškinimo taškus. Dvasingumo pagrindas – universali vertybinė orientacija ir tvirta moralinė nuostata. Dvasingumas – proto ir jausmų harmonija (Šiaudvytytė, 2005). Remiantis Helen'a Lavretsky (2010) tyrimų apibendrinimais, dvasingumas gali būti suprantamas kaip šventumo arba savojo Aš paieškos, siekiant šventumo.

Dvasingumo apibrėžimai laikui bėgant keitėsi, o pastaraisiais dešimtmečiais dvasingumas vis dažniau laikomas psichinės ir fizinės sveikatos konstravimo pagrindu. 1971 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose įkurta Nacionalinė tarpreliginė senėjimo koalicija (angl. *The National Interfaith Coalition on Aging*), dvasinę gerovę apibrėžusi kaip *gyvenimo priėmimą* per santykį su Dievu, savimi, bendruomene ir aplinka, nes visa tai puoselėja bei skelbia integralumą (Lavretsky, 2010).

Harriet'a Mowat, Maureen O'Neill (2013) į dvasingumą siūlo žvelgti iš šių pozicijų:

- Dvasingumas, kaip religinio įsitikinimo dalis: tai savita tikėjimo, dorybių, idealų ir principų sistema, formuojanti tam tikrą kelią Dievo, tad ir gyvenimo apskritai link (pvz., pranciškoniškas, stačiatikių, monastinis, misijų dvasingumas).
- Dvasingumas, kaip pasaulietinė samprata: tai idėjos, praktikos, pasišventimai, kurie puoselėja, palaiko ir formuoja tiek individualų, tiek bendruomeninį žmogaus gyvenimą.
- Dvasingumas, kaip prasmės paieškos su Dievu ar be Jo: dvasingumas pripažįsta žmonių poreikį pasiekti galutinę gyvenimo prasmę, nesvarbu, tai įvyktų per santykį su Dievu ar koku kitu būdu. Žmogaus dvasingumas gali būti susijęs su kitais žmonėmis.

Ronald'as Rolheiser'is (2017) akcentuoja, kad *dvasingumas* yra gana naujas anglų kalbos žodis, bent jau ta reikšme, kuria jį vartojame šiandien. Jo teigimu, Vakarų pasaulyje, ypač sekuliariame, ši sąvoka dažnai vis dar neteisingai suprantama. Dažniausia manoma, kad dvasingumas yra kažkas egzotiško, ezoteriško, pakylėto virš kasdienybės ir rutinos. Daugeliui žmonių žodis

dvasingumas asocijuojasi su tuo, kas neįprasta, mistiška, nepažintu Bažnyčios gyvenimu, šventumu, nuolankumu, kitoniškumu, su tuo, kas neva skirta tik išrinktiesiems. H. Lavretsky (2010) paantrino, kad tradiciškai *dvasingumo* terminas vartotas labai religingam asmeniui apibūdinti, bet šiandien jo vartoseną gerokai išsiplėtė, įtraukdama tiek religijos, tiek gerovės bei laimės ieškotoją, tiek ir civilinį pasaulietį. Nors įsitikinimai ir nuomonės skirtingi, daugelis žmonių *dvasingumą* ir religiją aiškiai skiria. Tiesą sakant, dažnai religija yra tik vienas iš galimų *dvasingumo* kelių. „Nors *dvasingumas* yra dažnai tapatinamas su žmogaus religingumu, tačiau tai yra du skirtingi, nors komplementarūs, vienas kitą papildantys reiškiniai“ (Šeškevičius ir kt., 2011, p. 110).

Dvasingumas	Religija
Plati, subjektyvi, unifikuojanti sąvoka	Tiksliai apibrėžta ir struktūruota
Neformalus ir nedominacinis	Formali ir denominacinė
Ypač asmeninis ir nedogminis	Sutelkta ties bendruomene, ritualais ir tam tikromis doktrinomis
Į jausmus orientuotas	Į elgesį orientuota
Į vidų nukreipta patirtis	Išorinė patirtis, turint vidinės naudos

1 pav. Dvasingumo ir religijos skirtumai

Šaltinis: remiantis Redd, 2017

Daug rečiau *dvasingumas* mūsų gyvenime suprantamas kaip nediskutuotinas esminės svarbos dalykas. Jis nesietinas su paribiais – saujele išrinktųjų. Kiekvienas esame vienaip ar kitaip *dvasingas* – mūsų *dvasingumas* gali teikti gyvybę arba ją naikinti. *Dvasingumas* neturi nieko bendra su natūraliai kylančiu ar sąmoningu apsisprendimu imtis kokios nors dvasinės veiklos: eiti į bažnyčią, melstis ar medituoti, skaityti dvasinę literatūrą ar imtis dvasinių pratybų. Tai daug gilesnis dalykas. Taigi, anot R. Rolheiser'io, nepaisant mūsų noro ar religingumo, kiekvienas esame *dvasingas*. Mūsų *dvasingumas* lemia mūsų veiksmus. O tai, kas lemia mūsų veiksmus, iš esmės lemia ir troš-

kimus. Troškimas skatina veikti, veikdami pasiekiamo didesnį asmenybės, proto ir kūno integralumą – sustipriname arba sumenkiname savo santykį su Dievu, žmonėmis ir pasauliu. Tai leidžia mums teigti, kad dvasingumą apibrėžia mūsų elgesys su savo siela. R. Rolheiser'is prieina prie išvados, kad sveika siela teikia mums energijos. Dvasingo žmogaus priešingybė – būtybė, kuriai trūksta gyvenimo jėgos. Kita svarbi sielos užduotis – padėti mums išlikti vientisiems, integraliems, kad savęs neiššvaistytume. Tuo požiūriu dvasingojo priešingybė – žmogus, praradęs savo tapatybę, nebežinantis, kas jis toks yra. Turime žinoti, kas esame, kur einame ir kokia viso to prasmė. Sveika siela padeda mums išlikti gyvybingiems ir integraliems. Sielą R. Rolheiser'is (2017) apibrėžė kaip ne tai, ką *turime*, labiau – kas *esame*. Tai gyvybės pulsavimas, dėl ko esame gyvi. Siela tarsi „suklijuoja“ mūsų širdį ir protą. Mumyse gyvena siela, o mūsų dvasingumas yra tai, kaip su ja elgamės.

Krikščioniškoji antropologija (cit. remiantis Skinkaitis, 2016, p. 79–84) kūną ir sielą traktuoja kaip nedalomą vieni, juos sieja dvasia: žmogus yra ir kūnas, ir siela. Jų atskirumas yra tik santykinis ir galimas tik metafiziniame plane. Tai dviejų pradų nedalomos vienybės personalizmo samprata, kurią ypač išplėtojo šv. Tomas Akvinietis. Jis pateikė du šios sampratos aspektus: 1) kūnas yra sielos forma, o siela sudvasina kūną; 2) žmogaus esmė – kūnas ir siela – pradeda egzistuoti vienu aktu ir vienu metu. Dvasinis žmogaus pradas ateina tiesiogiai iš Dievo ir susijungia su kūnu žmogaus prokreacinio pradėjimo metu. Taigi krikščioniškasis tikėjimas moko, kad žmogus yra vientisas asmuo. Siela save išreiškia pasirodydama kūne. Pati būdama forma, o ne žmogaus dalis, ji leidžia atsirasti žmogui ir daro jį tuo, kas jis yra. Dvasinė žmogaus tikrovė reiškiasi per kūną. Dvasios veikiamas žmogus tobulėja, vystosi ir bręsta.

R. Rolheiser'is (2017), kalbėdamas apie dvasingumą, skiria *krikščioniškąjį dvasingumą*, kuris yra dvasinis kiekvieno žmogaus, norinčio tapti Kristaus mokiniu, iššūkis. Šis dvasingumas remiasi keturiais svarbiais ramsčiais, kuriais pagrįstas Kristaus mokymas: individuali malda ir asmens dora; socialinis teisingumas; širdies ir dvasios linksmumas bei bendruomeniškumas, be kurio neįmanomas tikras Dievo garbinimas. Tai ne pasirinkimo dalykas, kuris galėtų būti sudėtinė mūsų dvasinio gyvenimo dalis. Šie kriterijai sudaro

dvasinio gyvenimo esmę, kuri padeda išlaikyti vidinę pusiausvyrą. Krikščionybėje dvasingumas neatsiejamas nuo Jėzaus Kristaus asmens. Krikščioniškas dvasingumas apima tris pagrindinius dalykus: tikėjimo žinias, vertybių skalę ir gyvenimo būdą. Jis išgyvenamas kaip asmeninė patirtis socialinėje ir kultūrinėje erdvėje bei pasireiškia praktiniais žmogaus veiksmais (Karaliūtė, 2001). Plačiąja prasme krikščionybėje dvasingumas reiškia „gyvenimą iš dvasios“, kuris reiškia sąmoningą, subjektyvią laikyseną žmoguje esančios Šventosios Dvasios atžvilgiu ir tikėjimo praktiką. Dvasios akcentavimas nereiškia žmogiškųjų jausmų ir pojūčių atsisakymo ar atsiribojimo nuo pasaulio (žr. Vorgrimler, 2003, p. 160). Peter'io Scazzero (2018) teigimu, šiuolaikinėje krikščionybėje trūksta emocinės brandos ir kontempliatyvaus dvasingumo (kalbėjimas Dievui; kalbėjimas su Dievu; Dievo klausymasis; buvimas su Dievu) derinio, kuris mumyse išlaisvintų Šventąją Dvasią, per kurią galėtume patirti autentiško gyvenimo Kristuje jėgą:

- Išsilaisvinu nuo savojo netikrojo Aš sluoksnių, nusimetu juos, kad galėtų pasirodyti mano tikrasis Aš Kristuje.
- Išsilaisvinu suvokdamas, kad viskas yra ne tai, kaip atrodo; mano gyvenimo stabai sudūžta atskleidus jų pažadų iliuziją; iš naujo pamatau savo gyvenimą Kristuje ir sėkmę suvokiu kitaip nei ją mato pasaulis.
- Išsilaisvinu nuo iliuzijos, kad gyvensiu amžinai; kontempliatyvusis dvasingumas kasdien man primena mano žemiškojo gyvenimo trapumą ir amžinybės realumą.
- Išsilaisvinu nuo savanaudiškų troškimų, nuolat mane tolinančių nuo Dievo, kad vykdyčiau savo, o ne jo valią (cit. remiantis Scazzero, 2018, p. 62).

Krikščioniškojo dvasingumo centras, objektas ir tikslas yra Dievas, kuris reiškiasi asmeniniame žmogaus gyvenime. Tad krikščioniškasis dvasingumas yra tarpasmeninis dvasingumas ir žmogaus gyvenimas su Dievu (Karaliūtė, 2001). Žmogus, sekantis Jėzaus mokymu, mokosi kontempliatyvaus transcendentinio santykio, kartu tampa atidesnis sau ir artimui.

2. Dvasinio asistavimo samprata, santykis su psichologiniu konsultavimu

Asistavimas lotynų kalba (*assisto*) reiškia stovėti šalia; (lot.) *assistere* – dalyvauti, padėti; *asistentas* (lot. *assistens*) – padedantis (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985). *Dvasinio asistavimo* sąvoka lietuvių mokslinėje literatūroje vis dar iki galo aiškiai neapibrėžta, dažnai ji sinonimiškai vartojama kartu su *dvasinio konsultavimo* sąvoka. Nors dvasinis asistavimas ir dvasinis konsultavimas – glaudžiai susiję dalykai, nederėtų jų tapatinti, žvelgti kaip į skirtingus procesus. Vienas iš kriterijų, kuriais būtų galima apibrėžti *dvasinio asistavimo* sąvoką, – remtis dvasinio asistento pareigybės aprašu, kuris pateiktas LR sveikatos apsaugos ministro įsakyme „Dėl sielovados patarnavimų teikimo sveikatos priežiūros įstaigose“ (2009 m. liepos 24 d. Įsakymo Nr. V-639). Remiantis minėtu aprašu, dvasinis asistavimas – tai: 1) dvasinės pagalbos teikimas; 2) pagalba teikiant religinius patarnavimus pacientams, jų artimiesiems ir darbuotojams. Remiantis šiuo aprašu, dvasinio asistento pareigas apima katalikų tikėjimo mokymo ir moralės principų laikymasis, nors plačiąja prasme toks dvasinio asistavimo apibrėžimas gali būti taikomas bet kurios kitos religinės bendruomenės ar kitų religinių judėjimų atstovams. Ką reiškia teikti religinius patarnavimus – mažai diskusijų keliantis klausimas, nes tai susiję su aiškiai apibrėžiamais liturginiais veiksmais, kuriuos gali atlikti diakonas, vienuolis ar pasaulietis, turintis raštišką vyskupo siuntimą vykdyti ligonių sielovadą (lot. *missio canonica*): tai asmeninė ir bendra malda, užtariamoji malda bei budėjimas, Šventojo Rašto ir kiti dvasiniai skaitymai, pagalba rengiant liturgiją, paruošimas sakramentams, malda ir patarnavimai mirties atveju arba gedint. Daugiau svarstymų, norint vienareikšmiškai apibrėžti *dvasinio asistavimo* sąvoką, sukelia kita dvasinio asistento funkcija – dvasinės pagalbos teikimas, kurios vykdomas minėtame įsakyme nusakytas kaip asmeniniai ir bendruomeniniai pokalbiai. Pokalbis gali būti kelių formų: žmogaus išklausymas, emocinis jo palaikymas ar tiesiog buvimas kartu tyloje (pasauliečiai savanoriai tai daro pasitelkdami telefonines emocinės paramos linijas: „Pagalbos moterims linija“, „Jaunimo linija“, „Sidabrinė linija“); tikslingas žmogaus problemų ir poreikių, sprendžiant dvasines, psichologines jo problemas, nustatymas (tam būtinas specialus pasirengimas ir tam tikros asmeninės savybės). Šiuo atveju *dvasinio asistavimo* supratimas persipina su *dvasinio konsultavimo* sąvoka ir sinergiškai įsilieja į *pastoracijos (sielovados)* terminą, todėl čia atitinkamai būtų galima kalbėti apie sielovadinį palydė-

jimą. Kaip emocinės paramos linijose dirbantys savanoriai (jei tai ne specialistas konsultantas) teikia emocinę paramą, o ne psichologinę pagalbą, taip ir dvasinis asistentas nebūtinai bus ir dvasinis konsultantas, turbūt tokiu atveju tikslinga taip ir vadinti – dvasiniu asistentu. Taigi kalbėdami apie dvasinį konsultavimą galime sakyti, kad jis yra dvasinio asistavimo dalis, kitaip – asistavimas konsultuojant, tai psichologinė ir dvasinė parama sunkiais gyvenimo tarpais, siekiant padėti įveikti dvasines krizes, egzistencinius asmeninius ir tarpasmeninius sunkumus, pažinti save ir atrasti dvasinę tikrovę (Lanauskienė, 2017).

Pagrindinis dvasinio ir psichologinio ar psichoterapinio konsultavimo skirtumas – psichologas, psichoterapeutas psichinės, psichologinės, dvasinės ar psichosomatinės ligos atveju remiasi medicinos ir psichiatrijos žiniomis bei gydymu, o dvasinis konsultantas natūralias gydymo priemones (medicina, psichiatrija) papildo antgamtiniais malonės šaltiniais (malda, sakramentai) ir siekia pavesti ligą Dievui (Redin, 2010; Jagelavičius, 2020; Bagdonė, 2020; Vėžalienė, 2018). Niujorko universiteto psichologijos profesorius Paul'as C. Vitz'as (cit. remiantis Vėželiene, 2018, p. 38), savo veiklą grindžiantis krikščioniškąja pasaulėžiūra, sekuliariąją psichologiją įvardija kaip narcisistinę, kuri turėtų religijai grąžinti tai, kas priklauso sielogydai, o ne psichoterapijai, nes ignoruojant dvasinę žmogaus prigimties dalį psichologiniai sunkumai tik apgydomi, bet ne išgydomi. „Žmogus kenčia įvairiais būdais, kuriuos medicina, net pažangiausios jos specializacijos ne visada gali aprėpti. (...) Čia kalbama apie dvasinio pobūdžio skausmą, ne tik apie moralinę ar kūno kančią lydinčio skausmo „psichinę“ dimensiją. Moralinė kančia, žinoma, tiek pat plati ir įvairi kaip ir kūno kančia. Tačiau pirmosios kančios atveju tai ne taip aiškiai apibrėžiama ir ne taip lengvai pasiekama terapijai“ (Jonas Paulius II, 1984). Krikščioniškoje sielogydoje išvelgiamos trejopos psichikos ligų priežastys: organiškos, demoniškos ir dvasinės (Vėžalienė, 2018). Bažnyčia ne tik nuolat ragina tikinčiuosius melsti savo ar savo artimųjų išgydymo, bet kreipia dėmesį ir į Ligonių sakramento galią bei svarbą. Antrame paveiksle nurodytos keturios ligų rūšys ir penkios galimos jų priežastys, ištakos, nurodoma, koks natūralus gydymo būdas taikomas konkrečiai ligai ir koks galimas gydymo šaltinis yra susitikimas su Jėzumi per sakramentus bei sakramentalijas.

Liga	Priežastis	Natūralus gydymas	Malda	Bažnyčios pagalba
Dvasinė	Nuodėmė	Nėra	Prašant atsivertimo	Išpažintis
Psichinė	Meilės stoka, nepriėmimas ir t. t.	Psichiatrija	Prisiminimų išgydymo	Eucharistija, išpažintis
Fizinė	Infekcija, nelaimingas atsitikimas, kt.	Medicina	Malda prašant išgydymo	Ligonio patepimas, Eucharistija
Psichosomatinė	Emociniai konfliktai	Psichiatrija, medicina	Prisiminimų išgydymo	Eucharistija, išpažintis
Bet kuri iš ankstesnių	Piktosios dvasios puolimas	Nėra	Prašant išlaisvinimo	Egzorcizmas

2 pav. Liga, jos priežastys ir gydymas (remiantis Redin, 2010, p. 26)

Žmogaus kūnas visiškai priklausomas nuo jo dvasinės būsenos, emocijų: „Liga nėra tik kažkoks išorinis žmogų veikiantis veiksnys, ji paveikia pačius giliausius jo būties klodus. (...) Dažniausiai fizinį skausmą ar kančią lydi dvasinės ir sielos kančios, todėl žmogaus reakcijos į kančią yra ne tik fiziologinės, bet ir neurologinės, elgesio tipo (biheavioristinės), psichinės“ (Ramonas, 2006, p. 155). Gydant vien tik kūną, žmogus nepasveiks. Nustatyta, kad asmenys, užsiimantys religine ir dvasine praktika, dažnai geriau susidoroja psichologiškai ir yra geresnės fizinės sveikatos, nei tie, kurie šiomis praktikomis neužsiima. Be to, nustatyta, kad dvasingumas palengvina fizinį, psichinį ar priklausomybės sutrikimą, pagerina gyvenimo kokybę, išlikimo situaciją (Šeškevičius ir kt., 2011; Pranckevičienė ir kt., 2012; Butėnaitė, 2019). Dvasinis asistavimas konsultuojant šioje perspektyvoje matomas kaip žmogaus lydėjimas išbandymų akivaizdoje, siekis patenkinti individualius dvasinius poreikius. Tyrimai atskleidė (Advilonienė ir kt., 2018), kad Lietuvoje integralaus požiūrio ir praktikos derinant sielovadinį palydėjimą su medicininu gydymu nėra, nors tiek medicinos, tiek sakramentų ir maldos taikymas sergančiam žmogui neprieštaruoja vienas kitam, greičiau vienas kitą papildo. Medicina fiksuoja staigius

nepaaiškinamus išgijimus po to, kai malda ir sakramentai panaikina kliūtis, kurios trukdė ligoniui pasveikti, pvz.: negalėjimas atleisti, kaltės jausmas, nusiminimas, baimė ir pan. (Redin, 2010). Atkreiptinas dėmesys, kad Katalikų Bažnyčia kviečia Ligonių patepimą priimti ne tik ligonius ar prieš sunkią operaciją, bet ir pagyvenusius asmenis, kai dėl amžiaus ima silpti jėgos (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, 2015, Nr. 1515). Krikščionybėje *asmens* sąvoka visada pirmesnė už apibūdinimą *sergantis* ar *ligonis*.

Abi – dvasinio asistavimo konsultuojant ir psichologinio konsultavimo – sritys yra labai artimos, turi daug panašumo, nes žmogus yra kūnas, siela ir dvasia: jei gyvenimiška situacija susijusi su žmogaus psichika, tai ir su dvasiniu gyvenimu. Kita vertus, jos turi ir esminių skirtumų (Gubi, 2011). Psichologija yra mokslas apie žmogaus elgesį, jis domisi jausmais, taip pat ir religiniais išgyvenimais, bet nekelia Dievo egzistavimo klausimo (Prancevičienė ir kt., 2012). Psichologas, psichoterapeutas atlieka žmogaus atspindžio vaidmenį, žmogaus gerovę sieja su aktyviomis psichologinėmis jo paties pastangomis sau padėti, viltis deda į žmogaus savęs pažinimo ir įvairių funkcionavimo ypatumų įsisąmoninimo svarbą (Milašiūnas, 2017), tuo tarpu dvasinis asistentas konsultuodamas tik psichologine veikla neapsiriboja, jis remiasi Dievu, kaip sąjungininku (Calame, 2020). Rėmimasis vien psichologine terapija dažnai atveria tuštumą, kurios kassavaitiniai susitikimai su psichoterapeutu neužpildo, nes dvasinis darbas, vykstantis su žmogaus siela, yra nenutrūkstamas procesas (Ramonas ir kt., 2013). Vykdamas psichologinį konsultavimą laikomasi nuostatos, kad klientui patarimai dažniausia neduodami, tuo tarpu dvasinis asistentas-konsultantas gali naudotis Šventosios Dvasios patarimo dovana. Patarimo dovana padrąsina ieškoti išeičių, nes savo paieškose nesame vieni: Šventoji Dvasia suteikia reikalingų instrumentų – viltį ir aiškumą (Grun, 2014). Skirtingai nuo psichologo, psichoterapeuto, dvasinis asistentas stiprybės ieško dvasinėje tikrovėje. Kad žmogus pasveiktų, gali neužtekti vien tik išsiaiškinti jo somatines ir psichines bėdas.

Šioje mąstymo perspektyvoje reikia paminėti logoterapiją, „kur susiliečia medicina ir filosofija, o sielogyda balansuoja tarp medicinos ir religijos“ (Dulskis, 2008). Ši sistema, sukurta austrų neorologo ir psichiatro Viktor'o Emil'io Frankl'io, padeda žmogui ieškoti gyvenimo prasmės ir ją atrasti. Pasak Romu-

aldo Dulskio (2008), logoterapija peržengia ribą, ties kuria sustoja daugelis psichoterapijos metodų. Gydymas gali būti neveiksmingas, neužčiuopus prasmės problematikos. V. Frankl'is yra pasakęs, kad logoterapija nėra psichoterapijos pakaitalas, ji tik padeda „sužmoginti“ psichoterapiją. Žinojimas, kad gyvenimas yra prasmingas, leidžia pakelti visus išgyvenimus. Gyvenimo prasmę galima surasti trimis būdais (cit. remiantis Perminas ir kt., 2004, p. 122):

1. Kažką duoti gyvenimui kuriant ar dirbant. Prasmingas ne pats darbas, o tai, ką unikalau ir asmenišką žmogus jam suteikia.
2. Kažką imti iš gyvenimo jį patiriant. Pvz., gerumą, tiesą, grožį, gamtą, kultūrą. Galima patirti kito žmogaus unikalumą jį mylint. Meilė yra vienintelis būdas suprasti slapčiausią kito žmogaus esmę. Mylintis žmogus gali pamatyti esminius mylimo žmogaus bruožus ir padėti atsiskleisti jo galimybėms.
3. Paklūsus likimui, kurio neįmanoma pakeisti, kartais kančia atsitraukia tą akimirka, kai atrandama jos prasmė, pvz., pasiaukojimas.

Trečiame paveiksle apibendrintai pateikti dvasinio asistavimo konsultuojant ir psichologinio konsultavimo skirtumai, laikantis nuostatos, kad dvasinis asistavimas konsultuojant paremtas kristolocentrizmo (kristolocentrizmas – krikščionių teologijos ir religingumo forma, kai Jėzus Kristus laikomas centriniu išganymo istorijoje bei krikščioniškame skelbime [Vorgimier, 2003]), o psichologinis konsultavimas – psichologinių problemų sprendimo metodo principais.

Lietuvoje neatlikta tyrimų, kur būtų aptartos psichologų religinės nuostatos. Mokslinėje literatūroje nurodomos bendros psichologiją ir religinį tikėjimą skiriančios priežastys: 1) sudėtinga studijuoti dvasingumą kaip subjektyvų ir neapibrėžtą reiškinį; 2) psichologai nepakankamai vertina dvasingumo poveikį dėl jų mažesnio religingumo nei pati visuomenė; 3) vyrauja psichologinių ir religinių bendruomenių tarpusavio konkurencija – vertybių, pasaulėžiūros ir išteklių požiūriais (cit. remiantis Butėnaite, 2019, p. 13).

Dvasinis asistavimas konsultuojant	Psichologinis konsultavimas
Santykis: Dievo vaikas – Dievo vaikas, brolystė, seserystė	Santykis: konsultantas – klientas
Konsultavimo pagrindas: Meilė + į asmenį nukreipto konsultavimo filosofija, metodai	Konsultavimo pagrindas: į klientą orientuoto konsultavimo filosofija, metodai
Įveikos būdai: tikėjimas Jėzaus kvietimu „Ateikite“; Kristaus buvimas (Mt 11, 28; Lk 10, 34) + sąmoningos, valingos pastangos valdyti emocijas, elgesį ir fizinės reakcijas, patyrus stresą sukeliančių išgyvenimų	Įveikos būdai: sąmoningos, valingos pastangos valdyti emocijas, elgesį ir fizinės reakcijas, patyrus stresą sukeliančių išgyvenimų
Dėmesys – į Dievo valios matymą ir jos priėmimą	Dėmesys – į savirealizaciją ir individualizaciją

3 pav. Dvasinio ir psichologinio konsultavimo palyginimas

Apibendrinant galima teigti, kad tam tikrais atvejais ir psichoterapija galėtų padėti ieškoti Kūrėjo žmoguje, ne tik koreguoti sutrikusius reakcijų į stimulus mechanizmus. Tada ji jau galėtų būti vadinama *sielogyda* (Vėželiene, 2018, p. 374), ne tik todėl, kad apima somatinę, psichinę bei dvasinę sritis, bet ir todėl, kad paveda negalias Kūrėjui, remiasi meilės ir empatijos principais.

Apibendrinimas

- *Dvasingumo* sąvoka tam tikrame kontekste ar teorijoje gali būti traktuojama skirtingai, nepaisant to, ji visada nukreipta į prasmės, tikslo ir gyvenimo krypties sritis.
- *Dvasinio asistavimo* sąvoka apima dvasinio ir psichologinio konsultavimo, kompleksinės psichosocialinės pagalbos sampratą. Dvasinio asistento krikščioniškojo mokymo ir moralės principų laikymasis konsultuojant yra skiriamasis psichologinio konsultavimo, besiremiančio pasaulietiniu psichologinių problemų sprendimo principu,

bruožas. Svarbiausias dvasinio asistavimo veiklos matmuo – tarnystės santykis ne tik su dvasiškai ir kūniškai kenčiančiaisiais, bet ir nuolatinis santykis su Dievu.

- Dvasinis asistavimas yra svarbus dvasinės pagalbos veiksnys holistinės pagalbos kontekste, nes pagrįstas kristocentriškumo principu, pagalbą konkrečiam asmeniui traktuoja kaip visapusės dvasinės, fizinės, psichologinės ir socialinės gerovės užtikrinimą.

Literatūra

- Advilonienė, Ž., Jakelė, L. (2018). Sielovadinis palydėjimas paliatyvioje slaugoje kaip pagalba sergančiajam jo kančios akivaizdoje. *Soter*, Nr. 68 (96), p. 29–62. Prieiga internete: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/60139/1/IS-SN2335-8785_2018_N_68_96_PG_29-62.pdf. [žiūrėta 2020-04-12].
- Bagdonė, K. (2020). *Dvasinis palydėtojas – pagalba vidinio gijimo kelyje*. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2020-02-13-dvasinis-palydetojas-pagalba-vidinio-giji-mo-kelyje/179068> [žiūrėta 2020-02-28].
- Butėnaitė, J. (2019). *Výresnio amžiaus Romos katalikų tikėjimas: tipai, raiška gyvenimo eigoje ir jo reikšmė psichologiniam atsparumui*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga internete: <https://repository.mruni.eu/handle/007/15976> [žiūrėta 2020-05-03].
- Calame, J. P. (2020). *Atpažinti sandoros Dievą. Susitikti prisikėlusį Kristų: dvasinis palydėjimas, vidinis gijimas, žmogaus augimas*. Vilnius: Magnificat leidiniai.
- Dulskis, R. (2008). *Sielogyda: tarp psichoterapijos ir religijos*. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-12-22-romualdas-dulskis-sielogyda-tarp-psichote-rapijos-ir-religijos/12920> [žiūrėta 2020-05-06].
- Grun, A. (2014). *Pasitikėk savo jėgomis: kaip įveikti krizes*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Gubi, P. M. (2011). *A Qualitative Exploration of the Similarities and Differences between Counselling and Spiritual Accompaniment*. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/274341278_A_Qualitative_Exploration_of_the_Similarities_and_Differences_between_Counselling_and_Spiritual_Accompaniment [žiūrėta 2020-02-28].
- Jagelavičius, A., Vasiliauskaitė, A., Adler-Mikulėnienė, S. (2019). Klinikinės pastora-cijos sistemos sukūrimo Lietuvoje prielaidos. *Soter*, Nr. 69 (97), p. 29–46. Prieiga internete: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/61663/1/ISSN2335-8785_2019_N_69_97_PG_29-46.pdf [žiūrėta 2020-02-27].

- Jonas Paulius II. (1984). *Apaštališkasis laiškas „Salvifici Doloris“ apie krikščioniškąją žmogiškosios kančios prasmę*. Prieiga internete: https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-laiskai/1984-02-11_salvifici-doloris [žiūrėta 2020-04-12].
- Karaliūtė, A. (2001). Dvasinio krikščioniškojo ugdymo(si) prielaidos Lietuvos aukštojoje mokykloje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 8, p. 223–229. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/9530/7354> [žiūrėta 2020-04-11].
- Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. (2015). Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Lanauskienė, S. (2017). Dvasinis konsultavimas – naujas būdas teikti dvasinę pagalbą. *Magnificat*, Nr. 7. Prieiga internete: <https://www.magnificat.lt/dvasinis-konsultavimas-naujas-budas-teikti-dvasine-pagalba/> [žiūrėta 2020-02-28].
- Lavretsky, H. (2010). Spirituality and aging. *Aging Health*, Vol. 6. p. 749–769. 10.2217/ahe.10.70. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/271276303_Spirituality_and_aging [žiūrėta 2020-10-25].
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl sielovados patarnavimų teikimo sveikatos priežiūros įstaigose“. (2009). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.359051/asr> [žiūrėta 2021-10-25].
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“. (2019). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/901a2bf698ce11e9aab6d8dd69c6da66?jfwid=nl6mpxlky> [žiūrėta 2021-10-25].
- Milašiūnas, R. (2017). *Psichoterapija: kaip ir kodėl?* Vilnius: Tyto alba.
- Mowat, H., O’Neill, M. (2013). *Spirituality and ageing: Implications for the care and support of older people*. Prieiga internete: <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/spirituality-ageing-implications-care-support-older-people> [žiūrėta 2020-10-26].
- Perminas, A., Goštautas, A., Endriulaitienė, A. (2004). *Asmenybė ir sveikata: teorijų sąvadas*. Mokomoji knyga. Prieiga internete: <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/160> [žiūrėta 2020-05-08].
- Pranckevičienė, A., Žardeckaitė-Matulaitienė, K., Gustainienė, L. (2012). Kasdienė dvasingumo raiška ir jos sąsaja su sveikatai palankia gyvensena suaugusiojo amžiuje. *Soter*, Nr. 43 (71), p. 99–112. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/267261796_Kasdiene_dvasingumo_raiska_ir_jos_sasaja_su_sveikatai_palankia_gyvensena_suaugusiojo_amziuje [žiūrėta 2020-03-09].
- Ramonas, A. (2006). *Sakramentų teologija. Doktrina. Istorija. Šventimas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Ramonas, A., Saldytė, I. (2013). Dvasinės pagalbos galimybės netiesioginės priklausomybės atveju. *Tiltai*. Priedas, Nr. 44, p. 114–132. Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2013~1468176124574/> [žiūrėta 2020-05-09].

- Redd, L. (2017). *Spirituality and Aging: A Guide for Seniors on Faith, Meaning, and Connection*. Prieiga internete: <https://www.greatseniorliving.com/articles/spirituality> [žiūrėta 2019-10-24].
- Redin, M. I. (2010). *Išgydyk mane, Viešpatie: Jėzus gydo šiandien*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Rolheiser, R. (2017). *Dvasingumo paieškos. Krikščioniškojo dvasingumo gairės XXI amžiuje*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Scazzero, P. (2018). *Emociškai brandus dvasingumas*. Vilnius: Misionieriškas labdaros fondas „Šviesa Rytuose“.
- Skinkaitis, R. (2016). *Žmogaus, sukurto pagal Dievo paveikslą ir panašumą, teologinė perspektyva*. Mokslo monografija. Kaunas: Versus aureus.
- Šeškevičius, A., Valiulienė, Ž. (2011). Dvasingumo raiška paliatyviojoje priežiūroje. *Sveikatos mokslai*, Nr. 21 (2), p. 109–114. Prieiga internete: <https://sm-hs.eu/wp-content/uploads/2019/02/34-119-1-PB.pdf> [žiūrėta 2020-04-30].
- Šiaudvytytė, D. (2005). *Grigališkojo choralo giedojimas kaip jaunimo dvasinių vertybių sistemos veiksnys*. Magistro darbas. Vilnius: Pedagoginis universitetas. Prieiga internete: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:1899233/index.html> [žiūrėta 2018-10-21].
- Vėžalienė, L. (2018). *Septynios didžiosios nuodėmės psichologo kabinete*. Vilnius: Tyto alba.
- Vorgrimler, H. (2003). *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: katalikų interneto tarnyba.

SPIRITUAL ASSISTANCE AS AN INTEGRAL PART OF SPIRITUAL SUPPORT

Vaineta Juškienė, Jolita Navickienė

Summary

Seeking to maintain the personality's harmony and spiritual health, it is important to have an integral view of both psychological and religious dimensions while coping with these problems. Such perspective stimulates turning to Christian assistance whose relevance can significantly contribute to keeping spiritual balance, self-value, sense and dignity, which are basic features of a human being as a spiritual person. Spiritual counselling and

assistance are one of the forms of the mentioned support that started being recognised in laws of the Republic of Lithuania (order of the Minister of Health of the Republic of Lithuania, “On Provision of Pastoral Care Services at Health Care Institutions” (2009); decree of the Government of the Republic of Lithuania “On Approval of the Basic Package of Services for a Family” (2019)) and gradually is becoming established as practice of support in various realities of life. Nevertheless, still discussions occur on conceptual aspects, terminology or definition of the said support. With regard to this, the aim of this article to reveal the features of Christian spiritual assistance in the context of the concept of spirituality and its relationship with psychological support is raised. To achieve this aim, the following research methods have been employed: literature analysis, systematisation, interpretation.

The research results demonstrate that the concept of spirituality in different contexts and theories may be treated in different ways; however, regardless of this, it is always directed towards areas of meaning, goal and direction of life. The concept of spirituality is characteristic of multiple aspects; therefore, it is important to identify the features of Christian spirituality. God is the centre, object and aim of Christian spirituality that manifests in personal life of a human. Therefore, Christian spirituality is Christ-centred and human’s interpersonal life with God.

The concept of spiritual assistance has notions of spiritual and psychological counselling, complex psychological support intertwined. The principles of Christian teaching and morality being kept by a spiritual assistant while counselling is a distinctive feature making it different from psychological counselling based on the secular method for solving psychological problems. The relationship of serving not only spiritually and corporally suffering individuals, but also a continuous relationship with God is the most important measure of spiritual assistance.

Spiritual assistance is an important factor of spiritual support in the context of holistic assistance because it is based on the Christ-centred principle, treats support for a particular person as assurance of comprehensive condition of spiritual, physical, psychological and social wellbeing.